

KUILEN GRAVEN OVER HET AANLEREN VAN EEN GRONDVORM

U
Het is voorjaar. De zandbak ligt er goed bij. Niet te nat, niet te droog, geen vorst in de grond. Het weer is ook aangenaam vandaag, dus de groep kan naar buiten. De scheppen mogen uit de schuur, we gaan straks kuilen graven! In de klas hangt een tekening van hoe de kuilen eruit gaan zien:

Bart wil wel twee kuilen graven. Samen met Johan en Ynte. Manuel wil liever alleen. Hij wil de diepste kuil van allemaal maken. Er wordt hard gewerkt. Als de kuilen klaar zijn mag er in elke kuil een voorwerp worden gegooid: een bal, een steen, een stok, een handschoen. Daarna worden er foto's gemaakt van de kuilen met de spulletjes die onder in de kuilen liggen. Eenmaal weer binnen worden de kuilen besproken. Hoe diep ze wel niet waren en hoe wijd of hoe nauw.

We zingen er een lied over: het kuilenlied uit *Het Vormenboek*.

Achmed en Harry maken elk een tekening van een kuil. In de ene kuil ligt een sok, in de andere een bal. Esmee en Daan zoeken dingen bij elkaar die ook een kuilvorm hebben. Dingen dus die aan de onderkant rond zijn en aan de bovenkant open en waar je dus iets in kan doen: een soeplepel, een bolhoedje, een reageerbuisje, een vingerhoed, de dop van een breinaaldenkoker..., van die wiebeldingen dus zonder een stevige basis. Het is een moeilijke opdracht en ze vinden niet zoveel.

Maar dan komt Bart met de handschoen uit de kuil. Hij wijst naar de toppen van de vingers en grijnst: Hier juf, kuilvorm!

Dan maar allemaal op zoek naar kuiltjesvormen. Samen doen we bijzondere vondsten: sommige haken in de gereedschapskist, het hengsel van een slot, de vorm van een tulp op een foto, en als je een kiwi doorsnijdt heb je twee keer de vorm van het kuiltje!

Zo ontdekken we de belangrijkste aspecten van de vorm die al die tijd al in de klas gehangen had: het kuiltje, open aan de bovenkant en rond aan de onderkant.

Al eerder was de *poort* als vorm behandeld. Om didactische redenen vergelijken we de beide vormen nu echter niet met elkaar. Veel kinderen zien niet dat de ene vorm het horizontale spiegelbeeld is van de andere. Als je ze erop zou wijzen, dan is de kans groot dat een aantal leerlingen vanaf dat moment de beide vormen met elkaar gaan verwisselen. Dus beter maar niks gezegd. Behalve dan tegen die ene leerling die meteen spontaan roept: dat kuiltje is een omgekeerde poort. Deze leerling wordt in zijn waarneming bevestigd en geprezen om zijn inzicht. Maar verder wordt deze ontdekking niet met de andere kinderen gedeeld.

Voorafgaand aan de periode waarin de letters worden geleerd wordt aandacht besteed aan de 10 verschillende grondvormen waaruit de letters van ons alfabet zijn opgebouwd. Het kuiltje komt voor in de letters uu, ui, eu, ou, au, u en ook in de ij als die aan elkaar geschreven wordt. Meestal heeft het kuiltje er een korte stok aan vastzitten. Als dat het geval is bij het gebruikte lettertype dan verwoorden we die korte stok ook.

Het visueel kunnen analyseren van de lettervormen helpt niet alleen bij het kunnen oproepen van het gebaar - een kuiltje en nog een kuiltje is samen de *uu* -, maar helpt ook bij het leren schrijven van de letters: de *uu* is twee kuiltjes.

In *Het Vormenboek* staat van alle tien grondvormen tot in detail beschreven hoe de vorm kan worden aangeleerd vanuit het concrete handelen (kuilen graven) naar het herkennen en benoemen van de vorm in concrete voorwerpen en op het platte vlak, tot in de abstractie van de lettervormen toe (zie www.lezenmoetjedoem.nl).

Is dit nu allemaal zo nodig om te kunnen gaan leren lezen? En het antwoord is ja. Voor leerlingen die nog onvoldoende vormbewust zijn is dit een goede methodiek om ze vormbewust te maken. In zeven stappen vanuit de concrete wereld naar een tweedimensionale vorm. Dat helpt bij het leren herkennen van vormen waaruit de letters zijn opgebouwd.

Het Vormenboek, oorspronkelijke uitgave SLO (1994), nog altijd niet gereviseerd maar wel nog overall in gebruik. Wie pakt deze handschoen op en gaat het Vormenboek moderniseren? Reacties naar trijntje@lezenmoetjedoem.nl

REACTIES? MAIL VIA LEES-V-AARDIG@AGIEL-ORTHOPEDAGOGIEK.NL